

סרייבו, 28 ביוני 1914

גברילו היה מיואש. הוא היה בטוח שזהו יומו האחרון, אך התבדה. כל כך הרבה זמן ומאמצים הלכו לאיבוד. הוא צעד לאיטו על המדרכה לאורך נהר המירייצקה, מימינו הכביש. צעדיו היו כבדים, מניח את כף רגלו בצורה מסורבלת בכל צעד וצעד, כמו בובה בלי חוטים. בהליכתו הביט בדכדוך שמאלה, מעבר למעקה האבן הנמוך, על הנהר. המים זרמו בעוצמה, לא מצליחים להסתיר את עומקם. היה חם ועלה בו חשק לפשוט את המקטורן השחור שלבש. מקטורן ישן, קטן למידותיו, שלחץ עליו באזור הכתפיים. הוא הלך כפוף מעט, כאילו העולם מאיים עליו, משתדל לא להתנגש בהמון האדם שהציף את הרחוב משני צדדיו. ידיו היו תחובות בכיסיו. ביד ימינו ליטף את האקדח ובשמאלו אחז בבקבוק הציאניד. עיניו בהו קדימה לאורך הכביש "רציף אפלו"ב" ושמאלה שוב לנהר.

חודשים של אימונים ופגישות בסתר פשוט התאדו. הוא תהה מה עלה בגורלו של נדליקו. נזכר איך זרק את המטען ללא היסוס. איזה אומץ! חשב, ולא התבייש בקנאה שחש. כמה רצה להיות כמותו. נזכר שכשהתאמנו יחד בירי, נדליקו צחק עליו. לא רק הוא, גם שאר החברים בקבוצה. אמרו שייזהר שלא יירה בעצמו. כל כך מגושם היה בהתנהלותו. בהתחלה שנה אותם אבל לאחר

כמה מפגשים למד להעריך אותם. הלהט והדבקות שלהם במטרה הלהיבו את רוחו. בשיחות הפוליטיות שניהלו הוא בלט בידע שלו ובחריפות דיבורו. אט־אט גם הם למדו להעריך אותו בחזרה. כולם היו בחורים צעירים בני תשע־עשרה-עשרים, והלהט ניכר בכל דבר שעשו. לבסוף הפכו לחבורה מלוכדת, שותפים לדרך. הדרך לגירוש הפולש האוסטרו־הונגרי מאדמת בוסנייה. כל כך חיכו לזה!

הוא נשם עמוקות. רואה את "הגשר הלטיני" קרב מולו. החורים העגולים בבסיס הגשר נראו לו כמו שתי עיניים חלולות המביטות בו בתוכחה. הקשתות השרו עליו עגמומיות. גם הגשר עצוב, חשב. ראה מימין את בית הקפה של מוריץ שילר בפינת רחוב פרנץ ג'וסף. פתאום קיבתו התכווצה, מסמנת כי הגיע הזמן למזון. הרי לא אכל דבר בבוקר מרוב התרגשות. הוא חצה את הכביש בהליכה מהירה תוך שהוא מביט ימינה ושמאלה, וניגש אל בית הקפה. שני שולחנות היו פנויים, והוא בחר בשולחן עגול שכוסה במפה משובצת, שצופה לנהר. אחז במשענת הכיסא והזיז אותו לאחור תוך כדי גרירת שתי רגליו האחוריות – והתיישב. הגרירה השמיעה רעש שגרם לזוג שישב בשולחן סמוך להביט לעברו. הוא השקיף אל הגשר הלטיני והלאה, רחוק יותר, אל ההרים המקיפים את סרייבו ואל השמיים הכחולים שעננים לבנים ובודדים שטו בהם. הוא הרים את ידו, ובקצות אצבעותיו ספק ליטף ספק סידר את שפמו בלי משים. שפם קטן שהסתיר פנים נעריות. לאחר עיון בתפריט סימן למלצר והזמין קפה וכריך. בעודו ממתין תחב את ידו לכיסו וליטף שוב את המתכת הקרה של האקדח.

ומה קרה עם מוחמד? תהה. הרי את נדליקו ראה קצת לפני שהגיעה השיירה. הם התחבקו קלות, טפחו איש אל גב רעהו – ונפרדו למשימתם. אבל את מוחמד לא ראה ולא ראה שפעל. מה

קרה לו? למה לא זרק את מטען הנפץ? חכך בדעתו לסיבה. אולי הקהל הסתיר, אולי שוטר חשד בו? לא ידוע. הוא קיווה שיוכל לפגוש אותו כדי לבדוק את הסיבה. לגבי שאר חברי הקבוצה, זה כבר היה ברור למה לא פעלו. אחרי שהמטען שנדליקו זרק התפוצץ, החלה מהומה רבה והשיירה עם הארכידוכס המשיכה במהירות בדרכה. אין ספק שבפעם הבאה יהיה הרבה יותר קשה. אחרי הכישלון הזה לבטח יתגברו את האבטחה סביב משפחת הקיסר, שלא לדבר על זה שהם לא יגיעו לסרייבו שוב. הוא נשך את שפתו התחתונה. איך נדליקו החטיא את המטרה? ולמה מוחמד לא פעל? המשיך להתעמת עם המחשבה.

הוא לא הרגיש שמישהו מביט בו. דמות צנומה וגבוהה, עומדת באוויר הריק, לבושה כותונת לבנה ארוכה שמגיעה עד לברכיים. על המותניים הייתה חגורה מוזהבת. לדמות היה שיער לבן וגלי, מצח גבוה ועיניים תכולות. מעל המצח בצד שמאל בנקודת הגבול בין השיער למצח, הייתה צלקת ארוכה שנכנסה לכיוון הקודקוד לאורך כחמישה ס"מ, לא נותנת לשיער לצמוח בתחומה. צלקת גסה שהכריזה על עצמאותה באזור לא-לה.

מיכאל המשיך להביט בגברילו. זה היה קרוב, חשב, מפחד לדמיין מה היה קורה אילו הצליחה החבורה הגרוטסקית הזאת במשימתה לרצוח את הארכידוכס. מלחמת עולם, אין ספק. אבל עכשיו זה כבר לא רלוונטי. הוא הניע קלות את ראשו – הוקל לו מאוד שהצליח לעצור את זה. הוא, מיכאל, גרם לנדליקו לזרוק את המטען מאוחר מדי. הוא גרם למוחמד לא לזרוק את הרימון. כל כך קרוב! חשב שוב וצמרמורת עברה בגופו. הוא הרים את עיניו מגברילו והביט סביב, נותן לחושיו לחפש את איבליס. אין זכר. טוב, שָאָף ונשף אוויר חמים, אעוף לצפון להירגע קצת. מגיע לי. מיכאל הרים את ראשו אל-על, וגופו נמשך מעלה במהירות. גברילו שינה את תנוחתו על הכיסא. שפסף את ידיו זו בזו

במהירות, עוטף יד ביד וחוזר לשפשוף מהיר כף אל כף. ירכיו נעו בתזזיתיות זו כלפי זו.

המלצר הגיע והניח מולו צלחת קטנה ולבנה ועליה כריך עם גבינה צהובה ויֶרֶק. בידו השנייה הגיש מגש קטן מנחושת, עליו כוס קטנה מעוטרת ללא ידית וקנקן עשוי גם הוא מנחושת ובתוכו קפה שחור מהביל. בתוך הכוס נחו להן בהיחבא שתי קוביות סוכר.

“בבקשה, אדוני,” אמר המלצר. “אתה צריך עוד משהו ממני?”
 “לא, תודה,” הפטיר גברילו.

“יום יפה היום!” ניסה המלצר לפתח שיחה, ונתקל במבט עגמומי.

“כן.”

“תקרא לי אם תצטרך,” סיים המלצר וסב לשרת לקוחות נחמדים יותר.

גברילו אחז בעדינות בידית הארוכה של קנקן הקפה ומזג לכוס, מרים קלות את הקנקן תוך כדי, נותן לצינור הנוזל שנוצר להתארך. הוא הריח את הקפה והתענג, נותן לריח המשכר לערפל את התסכול הצורב.

בבתי הקפה התנגנה מוזיקה שקטה. הייתה מין המולה עדינה של לקוחות, קולות רקע עדינים שהתמזגו זה בזה. מרחוק שמע את המולת ההמון שעדיין לא התפזר.

נזכר איך גויס לארגון “בוסניה הצעירה”. זה היה קצת אחרי שלא התקבל לגימנסיה של בלגרד. הוא לא היסס אף לא לשנייה. תמיד חשב שצריך לסלק את האוסטרו-הונגרים מאדמת בוסנייה. הוא אומנם נולד לתוך שלטון אוסטרו-הונגרי, אבל הסיפורים ששמע מחבריו הֶרֶבים ומאביו על המלחמה של 1878 ליוו אותו תמיד. הוא מעולם לא נתן ביטוי מעשי לתחושותיו, אבל ברגע שפנו אליו הסכים מייד.

מכוניות מעטות נסעו ברחובות שליד בית הקפה. האווירה הייתה רגועה. אבל בתוכו התחוללה סערה. איזה פספוס! חשב שוב ושוב. הוא ניסה להאט את דופק ליבו ולהשקיט את דמו המפעפע, ולגם עוד לגימה מספל הקפה שלפניו. אהב את המרירות החזקה ואת התערובת הסמיכה שהייתה בתחתית הכוס, ותמיד נגע־לא־נגע בה בלשונו.

הטיפות האחרונות של הקפה התערבבו באוויר שנכנס לקנה הנשימה וגרמו לו השתנקות קלה. השיעול הקל התחלף אט־אט בשיעול כבד. הוא לקח את המפית הלבנה שהונחה מולו וחסם את פיו בעת השיעול. השיעול נרגע לאיטו. הוא הוריד את המפית מפיו ובחן את הכתמים האדומים שהופיעו עליה. הרוח החמימה ברחובות סרייבו ליטפה אותו קלות. הוא נתן לגופו להתחבר לאומללות שבנפשו. כנראה פספסתי את ההזדמנות האחרונה שלי, חשב ושקע בכיסאו.

פרנץ אורבן ניסה להוריד את קצב נשימתו. איזה יום עבר עליו! רק בנס ניצל לפני שעה קלה ממטען שנזרק על המכונית בה נהג. מראש אמר לאדונו, הארכידוכס פרנץ פרדיננד – כי הביקור בסרייבו הוא טעות. הייתי צריך להתעקש יותר, חשב, אף שהבין שלא יכול לשנות את דעת אדונו. בכל זאת, הוא רק הנהג.

הוא נהג בזריזות לאורך כביש "רציף אפלוֹב". ידיו לטפו בעדינות את ההגה. רק הרגע אסף את הזוג המלכותי מבית העירייה. אדונו ביקש ממנו לשנות את מסלול הנסיעה. במקום לנסוע אל המוזאון הלאומי, עליו להגיע לבית חולים בקצה העיר. הוא רגיל לרצות את אדונו ולעשות כדבריו. הוא פנה ימינה מול הגשר הלטיני לרחוב פרנץ ג'וסף. לאחר הפנייה הבין שהוא נוסע למוזאון. כל כך שינן את מסלול הנסיעה המתוכנן ששכח את

השינוי שאדונו הורה לו לפני דקות אחדות. איזה אידיוט אני! חשב לעצמו, מה גרם לי לפנות פה? הוא בלם בעדינות והעביר את הרכב להילוך אחורי. ברחובות הצרים הללו לא יוכל לעשות סיבוב פרסה. כשסובב את ראשו לאחור ראה בחטף בית קפה עם שולחנות עגולים שעליהם מפות משובצות, והחל לנסוע אחורה בעדינות.

פרנץ פרדיננד ישב ליד אשתו סופי. הוא נשם עמוקות, נאבק להשקיט את גופו שלא ידע מנוח. לבסוף הוא נרפה, חוץ מברך סוררת שלא הפסיקה לקפץ. הוא ניסה לשמור על קור רוח לטובת אשתו, שהייתה נסערת ממנו אך הצליחה לא להחצין זאת. "דיברתי עם הגנרל והוא הבטיח לשלוח צבא שיעבה את השמירה", אמר בטון שקט. הוא פנה אליה וחיפש את עיניה. "לאחר הביקור בבית חולים נחליט על המשך הביקור – מסכימה יקירתי?" הוא חשב שהיא לא הייתה צריכה להצטרף לנסיעה הזאת ולהישאר בבית העירייה. היא התעקשה. גם בזכות זה אהב אותה אהבת נפש. בגלל אופייה השקט והיציב שהשרה סביבה ביטחון. הוא ראה אותה ברגעי משבר, תמיד רגועה וחושבת בצורה הגיונית ונבונה. לו רק היה לו קצת מהרוגע והחוכמה שלה. אולי אז היה מתנהל יותר נכון עם דודו, הקיסר פרנץ ג'וזף. האחרון לא הפסיק להתעלל בו ולהעניש אותו. מעולם לא אהב אותו, אבל מהרגע שהחליט להתחתן עם סופיה אהובתו, החליט סופית למנוע ממנו את הירושה ואת המשך המלוכה. הכול מפני שהתחתן עם אישה שלא שייכת למלוכה. דווקא עכשיו היוצרות התהפכו. היא הנסערת והוא מרגיע אותה. הוא הסתובב לכיוונה של סופי, ובידו השמאלית ליטף ברכות את בטנה המתעגלת. "מה שלום הנסיך שלנו?" שאל בחיך, "נסי להירגע. בשבילי."

היא חייכה בעייפות. "בסדר. נחליט לאחר הביקור בבית חולים," ענתה. חשוב לבקר את הפצועים, הרהרה. זה חשוב לבעלה. גופה נטה קדימה כאשר המכוננית בלמה בעדינות. "מה קרה, פרנץ?" שאל הארכידוכס את הנהג.

"טעיתי אדוני," הודה הנהג. "אני חוזר מייד לדרך הראשית." הארכידוכס פלבל בעיניו ונשען לאחור. כלום לא הולך כמו שצריך היום, חשב. הוא הסתכל ימינה אל אשתו. חיך אליה. מעבר לה הוא ראה בחור משופם ונמוך-קומה צועד בנמרצות לעבר הרכב.

גברילו לא האמין למראה עיניו.

מכוננית ספורט מרשימה בצבע שחור נסעה לאחור במרחק של עשרה מטרים ממנו. הבריקה בשמש בניקיונה. על הדלת הקדמית בצד הנהג היה מותקן הגלגל הרזרבי. גג המכוננית היה פתוח. ארבעה אנשים ישבו בתוכה. מצד ימין ישב הנהג, לבוש בבגדים שחורים עם כפתורי כסף וכובע מצחייה לראשו. גברילו מייד זיהה את הזוג המלכותי שישב מאחור. הגבר חבש כובע גבוה מעוטר נוצות ירקרקות, ושפם מגונדר עיטר את פניו. לגופו לבש מקטורן כחול שהבליט את המדליות התלויות על חזהו. לידו ישבה אישה עדינה למראה, חבושה כובע לבן רחב ומלמלה לבנה עליו. היא לבשה שמלה לבנה עם צווארון גבוה.

גופו של גברילו פעל מהר יותר ממחשבותיו.

הוא צעד בביטחון קדימה תוך כדי שהוא שולף את אקדח FN דגם 1910 שהיה תחוב בכיסו. כשהתקרב עד כדי שני מטר מהמכוננית נלכד מבטו במבטו של הארכידוכס. כעבור כמה חלקיקי שנייה כיוון גברילו את האקדח ולחץ על ההדק. הכדור פגע בפרנץ פרדיננד בצוואר. גברילו כיוון שוב את האקדח אל

עבר הנהג שהושיט את ידו אליו מתוך מגננה. שבריר שנייה לפני שלחץ על ההדק תפס את ידו שוטר שעמד ברחוב וראה את המתרחש ליד, והגיב במהירות. גברילו נאבק בו, מנסה לכוון את האקדח אל המכוננית, ולבסוף הצליח ללחוץ על ההדק. הקליע פגע בדופן המכוננית. נשמעה זעקה. גברילו והשוטר קפאו והביטו בתדהמה בסופי, אשת הארכידוכס אוחזת בבטנה ודם נוזל מבין אצבעותיה. "סופי!" זעק פרדיננד, וקולו נחלש.

איש לא ראה את הדמות שצפה באוויר מעל לעיר. האוויר מסביבה היה צפוף ומהביל. לדמות היה שיער גולש שחור גלי וגוף שרירי, נערי־משהו. היא לבשה רק חתיכת בד אפור, מלוכלך למראה, שכיסה את אזור החלציים בלבד. הראש התחבר לצוואר חזק שהתחבר לבית חזה רחב. הזרועות היו ארוכות מעט ונגמרו בכפות ידיים עדינות עם ציפורניים ארוכות, שחורות ומחודדות. הדמות החזיקה בימינה מקל ארוך. מתחת לשיער הגולש והשחור התנוסס לו מצח רחב ונמוך כרקע לעיניים הכהות. הדמות הרימה את יד שמאל באיטיות וסלסלה תלתל משערות ראשה מסביב לאצבע. סלסלה וסלסלה. קצות שפתיה של הדמות התעקלו קלות כלפי מעלה. איבליס חיך.

